

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Екатерина Салкова,
определена със Заповед № РД–38–261/29.05.2024 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ за член на научното жури за провеждане на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 3.6. Право, специалност „Наказателнопроцесуално право“ в Катедра „Наказателноправни науки“ в Юридическия факултет, обявен в ДВ, бр. 32 от 9 април 2024 г.

1. Биографични данни за кандидатите

Единствен кандидат в конкурса е главен асистент д-р Ивайло Асенов Цонков.

Ивайло Цонков е завършил висше юридическо образование в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 1987 г. През 2014 г. придобива образователна и научна степен „доктор“, след защита на дисертационен труд по докторска програма Наказателно-процесуално право в Софийския университет, на тема „Принципът на състезателността в наказателния процес“.

В периода 1989 – 1995 г. Ивайло Цонков е научен сътрудник по Наказателен процес в Института за държавата и правото при БАН, а от 1995 г. последователно заема длъжностите „асистент“ (1995 – 1997 г.), „старши асистент“ (1997 – 2000 г.) и „главен асистент“ (от 2000 г. до момента) в катедра „Наказателноправни науки“ към Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

Кандидатът в процедурата е утвърден учен и преподавател, който има и значителен практически опит – има 35 години стаж като преподавател и изследовател, повече от 25 години стаж като адвокат, участвал е в дейността на различни експертни органи от законодателната, изпълнителната и съдебната власт: в периода 1998 – 1999 г. е бил член на работната група, изготвила проекта за изменения и допълнения на отменения НПК с цел съобразяване на българския наказателен процес с изискванията, произтичащи от ЕКПЧ и практиката на ЕСПЧ; през 2006 – 2007 г. е бил член на експертната група към парламентарната комисия за промените в Конституцията на Република България (т.нар. „IV-та поправка“); в периода 2007 – 2009 г. е бил член на Консултативния съвет по законодателство към Председателя на 40-то Народно събрание; от 2009 до 2020 г. е член на експертни групи към Министерството на правосъдието, създадени по повод промени в НК, НПК и други закони; през 2017 – 2018 г. участва като външен експерт към Върховната касационна прокуратура при изготвянето на вътрешноведомствени актове на Прокуратурата на Република България, а в периода 2018 – 2019 г. е външен лектор към ПРБ за обучение на прокурори по различни въпроси, свързани с прилагането на НПК.

2. Данни за процедурата

Конкурсът е обявен в Държавен вестник, брой 32 от 9 април 2024 г.

Научното жури е назначено със Заповед № РД–38–261/29.05.2024 г. на ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

В съответствие с чл. 26, ал. 1 от Закона за развитието на академичния състав в Република България, кандидатът Ивайло Цонков е представил справка за изпълнение на минималните национални изисквания и справка за научните приноси. Представени са необходимите доказателства за спазване на законовите изисквания.

На първото си заседание, проведено на 18 юни 2024 г., научното жури взема решение за допускане на кандидата до оценяване и определя председател (проф. д-р Пламен Панайотов) и рецензенти (проф. д.ю.н. Георги Митов и проф. д.ю.н. Маргарита Чинова).

От представените доказателства се установява съответствие на кандидата с изискванията на чл. 24, ал. 1 от ЗРАСРБ: придобил е образователна и научна степен „доктор“ по същата специалност; не по-малко от две години заема последователно академичните длъжности асистент и главен асистент и е специалист от практиката с доказани постижения; представил е публикуван монографичен труд и други публикации, както и справки, от които следва извод за съответствието с минималните национални изисквания; няма доказано по законоустановения ред плагиатство или недостоверност на представените научни данни в научните трудове.

Не са постъпили сигнали за нарушения в процедурата, както и за плагиатство.

3. Данни за учебната дейност на кандидата

Гл. ас. д-р Ивайло Цонков е преподавател по Наказателно-процесуално право в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ от 4 юли 1995 г. до момента, като последователно е преминал през всички етапи на академичната кариера – асистент, старши асистент, главен асистент.

Дългогодишните ми преки впечатления от научната, преподавателската и експертната дейност на колегата Цонков ми дават основание за най-висока оценка на постиганите от него резултати в различните му дейности, вкл. в учебната дейност, при осъществяването на която без съмнение предаването на натрупаните знания и опит на студентите е от съществено значение за изграждането им като добри професионалисти. Обсъждането на различни въпроси от областта на Наказателния процес с колегата Цонков винаги е ползотворно не само за студентите, но и за нас, представителите на правната теория и практика.

4. Данни за научноизследователската дейност на кандидата

4.1. Публикации

От справката за изпълнение на минималните национални изисквания се установява, че кандидатът в конкурса Ивайло Цонков е автор на две монографии, едната от които на базата на защитения дисертационен труд, две студии и 7 статии, представени за участие в конкурса. Събрани са минимално необходимите точки по отделните групи показатели от минималните национални изисквания, като общият им брой (505) значително надхвърля изискуемия минимум. В допълнение мога да посоча, че в рамките на дейността си съм забелязала множество цитирания на публикации на кандидата, които не са включени в справката за цитирания, тоест позоваването на неговите трудове е значително повече.

В съответствие с чл. 24, ал. 1, т. 3 от ЗРАСРБ, на рецензиране не подлежи

монографията „Теория и практика на съдебното производство по наказателни дела (Състезателността в светлината на Европейската конвенция за правата на човека)“ (София, Сиела, 2014), публикувана на базата на защитения дисертационен труд. Същата се оценява като доказателство за наличието на изискуемия минимален брой точки по показатели 4-10, предвидени в приложението към чл. 1а, ал. 1 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, необходими за заемане на академичната длъжност „доцент“. На рецензиране подлежат следните публикации:

4.1.1. Хабилитационен труд на тема „Ревизионното начало и правомощията на въззивната инстанция в българския наказателен процес (исторически, доктринални и практически ракурси)“ (София, Сиела, 2024, 564 с., ISBN 978-954-28-4678-9 (твърди корици); ISBN 978-954-28-4662-8 (меки корици)

Още от заглавието на монографията (както и на останалите публикации на кандидата) е видим стремежът към изследване на въпроси, на които няма посветени достатъчно научни изследвания и представляват предизвикателство не само за теорията, но и за практиката, защото предполагат значителна трудност, преодолима само от утвърдени учени. И този път колегата Цонков се е справил отлично с надграждането на постигнатото ниво на знание.

Монографичният труд включва увод, две части, съдържанието на които е структурирано чрез обособяването на отделни глави, а в тях съответно раздели и точки, заключение и литература.

В увода е очертана мотивацията за подбора на темата чрез обосноваване на нейната значимост.

Част първа („Исторически и доктринални ракурси при изследването на т.нар. „ревизионно начало“) се състои от две глави. Първата глава започва с терминологични уточнения във връзка с различните подходи за осъществяване на съдебен контрол върху постановения съдебен акт, като са изяснени понятията „ревизионно начало“, „началото на жалба“ и „ревизионна проверка“. Проследено е развитието на уредбата в исторически план на „началото на жалбата“, като задълбочено са анализирани особеностите във френското законодателство след Френската революция от 1789 г., а впоследствие и на българското законодателство след Освобождението. Аналитично са съпоставени „началото на жалба“ и „ревизионната проверка“ и са посочени предимствата на първия подход. Проследено е утвърждаването на т.нар. „ревизионно начало“ в българския наказателен процес. Разглеждането на съотношението в Глава втора на първата част на ревизионното начало със сходни понятия и институти от различни периоди и наказателнопроцесуални системи, като „официалното начало“, „инструкционното начало“ и „служебното начало“, което следва историческия анализ на утвърждаването на тези понятия, допринася за изясняване на същността на ревизионното начало.

Част втора („Действието на ревизионното начало във въззивното производство и правомощията на въззивната инстанция“) включва пет глави. Добросъвестно, прецизно и задълбочено са проследени научната дискусия и практиката на националните и наднационалните съдилища по редица въпроси с важно теоретическо и практическо значение: относно насоките, в които се разширяват пределите на проверка на първоинстанционната присъда при възприемане на ревизионното начало (по отношение и на непосочени основания, на необжалвана част на присъдата и на лица, които не са подали жалба); относно влизането в сила на необжалваната част на присъдата и по отношение на необжалвалите лица; относно обуславянето на пределите на въззивната проверка от фактическата и правната рамка на повдигнатото обвинение, съотв. измененото в

първоинстанционното следствие; относно правомощията на въззивния съд по установяване на обстоятелства от предмета на доказване и по даване на правилна правна оценка на установените обстоятелства и много други. Подробно са анализирани различните възможни хипотези при установяване на допуснати съществени процесуални нарушения както в досъдебната фаза, така и в първоинстанционното производство. Споделям добре аргументирания извод, че изборът на стадия, в който въззивният съд да върне делото на първоинстанционния, се предопределя от момента, в който е допуснато процесуалното нарушение, послужило като основание за връщането. Намирам, че задълбоченото проследяване на дискусията в теорията и практиката по въпроса за възможността след промените в НПК от 2017 г. въззивният съд да установява служебно отстраними съществени процесуални нарушения, допуснати в досъдебната фаза на процеса и ограничили процесуалните права на обвиняемия, значително допринася за развитието на теорията и практиката. Заслужава поощрение научната смелост на колегата Цонков да представи своите аргументи срещу наложилото се вече в теорията и практиката становище както по този, така и по други въпроси, защото именно воденето на дискусията по този начин, чрез дълбоко осмислени аргументи, осигурява развитието на правото и съответно усъвършенстването на законодателството и правораздавателната практика. Коректно се представя критичният анализ и на становищата по останалите въпроси, засягани в изложението, като например свързаните със забраната *reformatio in reus*, с решението на ЕСПЧ по делото „Пенев срещу България“ и съответно предприетите законодателни изменения, както и със становището на Съда на Европейския съюз по дело № C-175/22. Предложенията *de lege ferenda* също са задълбочено аргументирани и заслужават вниманието на законодателя.

За съжаление, в обема на едно становище не могат да се посочат всички приноси с фундаментален или с научно-приложен характер, тъй като в тази публикация те наистина са твърде много. Спрях се само на някои от посъществените моменти, но изцяло споделям наличието на изведените от кандидата научни приноси, като дори бих отбелязала, че той е проявил известна скромност при изброяването им.

4.1.2. Студията „Правомощието на съда да приложи „закон за еднакво или по-леко наказуемо престъпление“ и стандартите за справедлив съдебен процес“ – В: 70 години ЕКПЧ – въздействия върху вътрешното право, международното право и правото на Европейския съюз, София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2023, с. 273 – 291. ISBN 978-954-07-5801-5

В резултат на критичен анализ на разбирането, че прилагането на „закон за еднакво или по-леко наказуемо престъпление“ не ограничава правото на защита на обвиняемия/подсъдимия, както и на законовото изменение, предприето като реакция след постановяването на решението на ЕСПЧ по делото „Пенев срещу България“, са формулирани предложения за изменения и допълнения в НПК.

4.1.3. Студията „Правото на справедлив съдебен процес по чл. 6 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи и някои особености на българския наказателен процес“ – В: Юридически свят, 2015, № 1, с. 50 – 84. ISSN (print): 1311-3488

Понятието за правото на състезателен процес е разграничено от принципа на равенство на оръжията (на средствата), възприет в практиката на ЕСПЧ. Въз основа на критичен анализ на разпоредбите на НПК и на съдебната практика е обосновано

предложение за изменение на чл. 105, ал. 2 НПК.

4.1.4. Статията „Уредбата в НПК, свързана с експертизите, в светлината на практиката на ЕСПЧ“ – Правен преглед, 2017, № 9, с. 26 – 38. ISSN (print): 2534-9449 ISSN (online): 2534-9449

В резултат на анализа на правната уредба е аргументирана липсата на равни процесуални възможности на обвинението и защитата да използват специални знания в досъдебното производство, което се отразява и върху възможността на подсъдимия ефективно да защити своите права в съдебната фаза на процеса. Направени са съответни препоръки към законодателя и ръководно-решаващите органи в наказателния процес.

4.1.5. Статията „Отново за експертизите и „равенството на оръжията“ в наказателния процес“ – Правен преглед, 2017, № 6, с. 16 – 26. ISSN (print): 2534-9449 ISSN (online): 2534-9449

Анализирана е относимата практика на ЕСПЧ, в резултат на което са изведени важни стандарти за дейността на експертите и са направени предложения, насочени към реално гарантиране на състезателността в наказателния процес във връзка с възможностите за ползване на специални знания.

4.1.6. Статията „Промените в НПК – необходими или недопустими? (Втора част)“ – Общество и право, 2010, № 2, с. 3 – 22. ISSN (print) : 0204-8523, в съавторство с Вероника Имова

Въз основа на критичен анализ на законовата уредба са направени редица предложения за усъвършенстването ѝ, подробно посочени в справката за приносите, които смятам за добре аргументирани и заслужаващи вниманието на законодателя.

4.1.7. Статията „Промените в НПК – необходими или недопустими? (Първа част)“ – Общество и право, 2010, № 1, с. 11 – 26. ISSN (print) : 0204-8523, в съавторство с Вероника Имова

Анализирани са теоретично редица въпроси, свързани с първите значими изменения на действащия НПК от 2010 г. Аргументираното становище във връзка със забраната при произнасяне относно мярката за неотклонение задържане под стража, действащите в съдебната фаза на процеса съдебни състави да преценяват наличието на обосновано предположение, че подсъдимият е извършил престъпление, през 2016 г. е възприето и в решение на СЕС от 27.10.2016 г. по дело С-439/16 PPU, като в резултат на това е предприета промяна в НПК.

4.1.8. Статията „Въпроси, които поставят промените в чл. 234 и чл. 236 НПК“ – Съвременно право, 1998, № 1, с. 37 – 46. ISSN (print): 0861-1815, в съавторство с Екатерина Трендафилова

На критичен анализ са подложени редица разпоредби на НПК и съответно са направени предложения de lege ferenda, като част от критикуваните разпоредби впоследствие са променени от законодателя, което е показателно за научно-приложното значение на изследването.

4.1.9. Статия „Задържането и правата на гражданите“ – Правата на човека, 1998, № 1, с. 32 – 44. ISSN (print): 1310-9170, в съавторство с Екатерина Трендафилова

Новост за българската наказателнопроцесуална теория е обосноваването на възможността за принуда при прилагането на някои способи за събиране и проверка

на доказателствени материали, както и правилото за задължително вземане на мярка за неотклонение на обвиняемия. Направени са предложения de lege ferenda, които са съобразени от законодателя.

4.1.10. Статията „Въпроси относно наказателнопроцесуалните функции“ – Правна мисъл, 1994, № 2, с. 88 – 94. ISSN (print) : 1310-7348

Анализът на един от основните въпроси на наказателния процес – функциите, е с приносно значение за изясняването на понятието не само за теорията, но и с оглед на правилната правораздавателна практика.

От изложеното може да се наложи извод, че изследванията на д-р Ивайло Цонков са значими, с оглед наличието на научни и научно-приложни резултати, които водят до надграждане на достигнатото ниво на знание и допринасят за развитието на научната дискусия, и съответно вече са допринесли или които имат потенциал занаяпред да допринесат за усъвършенстването на законодателството и за подобряване на практиката на държавните органи в наказателния процес. Публикациите му се отличават с аналитичен подход, задълбоченост, прецизност в изказа, спазване на научната етика и четивност. Натрупаните огромен обем от знания и практически опит на д-р Цонков предпоставят и важното значение на публикуваните материали за обучението на студенти, докторанти и специалисти.

4.2. Цитирания

Представени са данни за 21 цитирания в научни публикации на д-р Цонков, но на мен са ми известни и други позовавания на негови трудове, което е показателно за значимостта на неговите изследвания.

По показатели в група „Д“ от приложената към ППЗРАСРБ таблица за минималните национални изисквания в ПН. 3.6. Право, кандидатът представя данни за наличие на 200 точки при минимално изискуеми 50 точки.

5. Заключение

В заключение, представеният монографичен труд, останалите публикации, както и цялостната научноизследователска и преподавателска дейност на гл. ас. д-р Ивайло Цонков обосновават извода, че той отговаря на всички изисквания на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ за заемане на академичната длъжност „доцент“, поради което убедено препоръчвам на Научното жури да предложи на Факултетния съвет на Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ гл. ас. д-р Ивайло Цонков да бъде избран на длъжността „доцент“ по Наказателно-процесуално право в професионално направление 3.6. Право.

Член на научното жури:

доц. д-р Екатерина Салкова